



Ingmar Pörn työhuoneessaan Tölbyssä 1987.

YRSA NEUMAN

”Aina kun astun auditorioon, ilahdun”

– Ingmar Pörnin ihmematkan järjestykset¹

Ingmar Pörn syntyi pohjanmaalaisen perheensä keskimmäiseksi pojaksi 1935. Hän vietti lapsuutensa maalla, Runsorin kylässä, nykyisen Vaasan lentokentän kohdalla. Hänen vanhempi veljensä jatkoi viljelystä, kun taas Ingmar ryhtyi filosofiksi ja toimi professorina Helsingin yliopistossa 1978–1998. Seitsemänkymmentäluvulta alkaen Pörn on asunut Tölbyssä, muutaman kilometrin päässä vanhasta kotipaikastaan. Tavan takaa makeasti naurava Pörn kuvaa filosofista uraansa ihmeelliseksi vaellukseksi.

» Minun ja nuoremman veljeni osaksi tuli hankkia jonkinlainen koulutus. En tiedä, miten isäni onnistui saamaan nuoremman veljeni Kurtin hyväksytyksi Vaasan ruotsalaiseen lyseoon. Valintakoetta edellisenä iltana hän tuli hakemaan minua. Me pojat olimme jollain niityllä pelaamassa jalkapalloa, kun isä sanoi: ’Huomenna saat luvan mennä Kurtin kanssa Lyseoon. Rehtori sanoi, että myös sinä pääset osallistumaan valintakokeeseen.’ Tarkoituksena oli, että olisin lähtenyt lähinnä veljeni seuraksi. Olin käynyt kansakoulun, mutta

muuten olin täysin valmistautumaton. En ollut juuri ajatellut, mitä tekisin, joten lähdin mukaan. Ja läpäisin kokeen.”

”Suomen kielestä sain lyseossa luonnollisestikin ensin hylätyn, koska tentin suomen päästäkseni suoraan toiselle luokalle. Opin kielen kuitenkin auttavasti, kun vietin kesän kaupungissa tuttavaperhe Forsellin luona. Perheen isä oli toiminut konstaapelina Jurvassa, tai lähellä Närvijokea, ja hän osasi suomea. Hän opetti minulle muutamassa viikossa kielen alkeet. Ei hän pa-

Valokuva: Margaret Cooper

hemmin käyttänyt aikaa suomen kielioppiin, vaan kertoi mielellään jänniä tarinoita poliisin työstään! Syksyllä minut sitten hyväksyttiin toiselle luokalle. Minulle lyseossa käynti oli ihmeellinen löytöretki ja kirjastoon tutustuminen suorastaan fantastista. Läksyjenteko ei ollut minulle ongelma, eikä minun tarvinnut käyttää siihen paljon aikaa. Mutta Vaasan ruotsalaisen lyseon kirjasto, se vasta oli jotain! Siihen aikaan sieltä löytyi oikeastaan kaikkea, mistä haaveilin.”

”Kyttä Lindblom, joka opetti uskontoa, psykologiaa ja filosofiaa, johdatti minut varmalla otteella filosofian pariin asialleen innokkaasti omistautuen. Hän näki vuokseni vaivaa ja kävi muun muassa katsomassa harrastelijateatterin näytelmiä, joissa minä esiinnyin. Se opettaja oli ainutlaatuinen, ja minulle kerrassaan korvaamaton inspiraationlähde. Sen paremmin en osaa häntä kuvailla.”

Åbo Akademin suurperhe

”Päästyäni ylioppilaaksi keväällä 1955 satuin lukemaan vastikään ilmestyneen kirjan *Tankens gryning* (1953). Sen oli kirjoittanut Åbo Akademin professori Erik Stenius. Teoksen luettuani olin täysin vakuuttunut, että minun tulisi lukea filosofiaa, ja nimenomaan Steniuksen ohjauksessa.”

”Ajatuksen sarastus’ viittaa esisokraatikoihin, siis länsimaisen ajattelun alkulähteille. Steniuksellahan oli hyvin tiukat selvyysvaatimukset, ja hän tulkitsi esisokraatteja hieman erikoisella tavalla... Hänellä oli taustansa luonnontieteissä ja matematiikassa. Hän iloitsi kyllä suuresti saadessaan oppilaan, joka alusta lähtien tahtoi lukea nimenomaan filosofiaa pääaineenaan!”

”Åbo Akademi oli todella pieni yliopisto noihin aikoihin. Kun saavuin syksyllä Turkuun, rehtori Taxell otti minut vastaan. Hän todella kutsui minut audienssille toivottaakseen minut tervetulleeksi Turkuun! Ei siis mikään varsinainen pääsykoe.”

”Kirjoitin jo syyskuussa *pro exercitio* eli kaikille humanistisen tiedekunnan opiskelijoille pakollisen latinan perustentin. Olinhan lukenut lyseossa latinaa jo kolme vuotta. Niinpä sain aloittaa pääaineopinnot saman tien. Laajana sivuaineena luin sosiologiaa ja muina sivuaineina matematiikkaa, teologiaa ja kreikkaa. Opintoni kestivät melko pitkään, viitisen vuotta, ennen kuin sain valmiiksi kandidaatintutkintoni. Silloin oli niin paljon muutakin puuhaa.”

”Niin, pitihän sitä rahaakin tienata. Aikani kului yksityisopetuksen ja *Studentbladet*in 1951 sulautetun *Den aboensiske forskare*in parissa. Toimin apulaispäätoimittajana vuoden ja päätoimittajana toisen, joten sain lukukauden aikana palkkaa joka kolmas viikko. Yksityistuntien pitäminen ja toimittajana toimiminen auttoivat, ja vahvistivat myös itseluottamustani.”

”Ihanaa aikaa se oli, kun päätimme yhdessä Steniuksen kanssa lukea kurssin verran klassista kreikkaa, koska myös hän tahtoi oppia sitä. Klassisten kielten professori Rolf Westman piti meille kahdelle alkeiskurssin.

Stenius oli minua ahkerampi ja valmistautui luennoille huolellisemmin. Professori Westmanin ja hänen oppilaansa, professori Steniuksen, kesken heräsi kurssin kestäessä usein keskusteluja, toisinaan kiihkeitäkin. Pääsimme syyslukukauden aikana niin pitkälle, että joulukuussa luimme jo Platonin *Faidonia* alkuperäiskielellä. Se ei ollut lainkaan hullumpaa. Keväällä Westman ehdotti, että kertaisimme hieman syksyllä opittua. Kertausta jatkui pääsiäisen tienoille jotenkuten edistyssämmekin, kunnes eteneminen tyssäsi kokonaan. Minun oli pakko lopettaa, en kestänyt enää. Stenius lohkaisi: *duo auditorium macer*, ’kahdesta kaita yleisö’, ja jätti hänkin kreikan opinnot siihen paikkaan.”

”Siihen aikaan meitä ÅA:n opiskelijoita oli seitsemisensataa. Olin aktiivisesti mukana oppilaskuntatoiminnassa, en vain suomenruotsalaiseen opiskelijalehden teossa, vaan myös politiikan ja juhlimisen vuoksi. Julkaisin myös salaista lehteä, *Argumentumia*, jota käytin mielipidevaikuttamisen äänitorvena oppilaskunnassa. Minulla oli vain kaksi avustajaa, ja salaisuus pysyi. Ja pysyy edelleen.”

”Se oli mielenkiintoista aikaa. Sain tavata kiinnostavia ihmisiä pienissä mutta mukavissa ympyröissä, joissa useimmat tunsivat toisensa. Olimme kuin yhtä suurta perhettä. Meillä ei ollut mainittavia erimielisyyksiä. Älyllisenä ilmapiirinä se oli vapauttavan rikas ja kannustavainen.

”Kuusikymmentäluvun alkupuolella uppsalalainen loogikko Stig Kanger sijaisti Steniusta tämän ollessa virkavapaalla. Hän sai turkulaisista filosofianopiskelijoista kovin pienen katraan paimennettavakseen. Kanger kyläkin vitsaili, että Stenius vain luuli opiskelijoita olevan vähänlaisesti, koska ei nähnyt heitä huonosti valaistussa seminaarihuoneessa.”

”Minun ja taidehistorioitsija Sixten Ringbomin tavoitteena oli lukea laudaturopinnot filosofiasa. Paljon filosofiaa opiskelleesta kaveristamme Lindmanista tuli sosiologi. Yleensä kävimme porukalla luennoilla.

”Steniuksella oli aina tietty ohjelma. Hän antoi meidän esittää kysymyksiä, mutta keskusteluihin hän ei halunnut käyttää liiemmästi aikaa. Hän tahtoi luennoissaan pitäytyä päättäväisesti, jos kohta ystävällisesti, suunnittelemassaan päiväjärjestyksessä. Vaikka hän oli vaativa, hänellä oli filosofina kyky *selventää* asioita, käsitteanalyysin hienouksia mutta myös esimerkiksi kysymyksiä matematiikan, geometrian ja empiiristen tieteiden perustuksista. Minulla on edelleen hyllyssäni kirjoja, joita luin ja tentin. Vuosien kuluessa me myös ystävyystimme. Erik ja vaimonsa Eva kävivät täällä muutaman kerran, ja me vierailimme vastavuoroisesti Helsingissä sekä heidän keuhuvilallaan.”

”Minua on sanottu Steniuksen lähimmäksi seuraajaksikin, mitä ehkä jollain tapaa olinkin. Erikhän oli erittäin loogis-matemaattisesti suuntautunut ja äärimmäisen pikkutarkka, mutta hänellä oli myös laajempi perspektiivi. En uskoakseni koskaan ole itse ollut turhantarkkuuteen taipuvainen, joten siinä mielessä en voi sanoa Erikin olleen esikuvani. Kun nykyään luen jotain

”Totta kai sinä sonnustaudut univormuun! Ja käyttäydytkin sitten kuin sotilas!”

yleisestä mielenkiinnosta, en niinkään kiinnitä huomiota yksityiskohtiin, vaan näen kokonaisuuden: kuinka omaperäistä teksti on, avaako se uusia näkökulmia, onko asia esitetty jokseenkin järkevästi, onko se, modernia sanaa käyttäkseni ’lukijaystävällinen’, niin että filosofian alalla koulutautunut lukija voi lukea tekstin, vaikei aihe olisikaan täsmälleen omalta alueelta.”

Oxfordin helminauha

”Margaret Cooper, josta sittemmin tuli elämänkumppanini, kehotti minua 1961 hakemaan British Councililta apurahaa. Se kun avaisi tilaisuuden lähteä Oxfordiin.”

”Jaaha’, vastasin, ’kaipa minä sitten haen sinne’. Jätettyäni hakemuksen sain jonkin ajan kuluttua kehoituksen saapua haastatteluun Ison-Britannian Suomensuurlähetystöön. Minä olin varusmiespalveluksessa, joten tarvitsin Helsingin-matkaa varten lomaa. Sain noin viikon palvelusvapaan, joten ehdin valmistautua haastatteluun. Soitin Margaretille ja kysyin: ’Pitäisikö minun pukeutua armeijan vaatteisiin vaiko siviiliasuun?’ Hänkös vastaamaan: ’Totta kai sinä sonnustaudut sotilasunivormuun ja käyttäydytkin sitten kuin sotilas!’ Margaret oli tietenkin oikeassa. Perin jännittävä haastattelu meni hyvin. Niihin aikoihin ei ollut helppoa saada isoja apurahoja, joten kovin moni ei lähtenyt ulkomaille. Minä sain onnekseni stipendin.”

”Ennen ulkomaille lähtöä olin jo saanut valmiiksi sekä kandidaatin- että lisensiaatintutkielmani, molemmat John Lockesta. Filosofian lisensiaatin paperit sain tosin vasta myöhemmin eli 1964. Olin viehätynyt keskiajan ja uuden ajan ajatusmaailman välisestä murroskohdasta, jossa Locke oli avaintekijöitä. Lisäksi hän kirjoitti koko lailla selvää kieltä. Vaikka Locke oli uuden empiristisen koulun johtohahmo Englannissa, hänen teoksissaan näkyi yhteys keskiaikaiseen ajatteluun.”

”Filosofian historia jäi kuitenkin minulla sikseen. Ensimmäinen opettajani Oxfordissa oli Alfred Ayer, joka oli tuonut saarivaltakuntaan loogisen empirismin. Ayerin jälkeen jatkoin loogikko William Knealen opissa.”

”Ayerin pakeilla kävin joka toinen viikko. Kuhunkin tapaamiseen minun piti kirjoittaa aine, joten se oli melko työlästä, vaikkakin opettavaista. Kirjoitelmieni aiheet päättänyt Ayer oli tuolloin, 1962, erittäin kiinnostunut aistidatateorioista. Samana syksynä julkaistiin J. L. Austinin *Sense and Sensibilia*, joka oikeastaan oli kuin joutsenlaulu aistidatafilosofialle. Ayer ei ollut erityisen ilahunut tästä kehityksestä, vaan ajatteli edelleen, että aistidatatietoteoriasta olisi jotain pelastettavissa. Itse en ollut siitä niinkään vakuuttunut.”

”Ayer oli Steniuksen tavoin tiukka mutta myös erittäin charmantti. Hän asui Lontoossa, koska eräs hänen monista rakastajattaristaan asui siellä. Tapasin Margaretin kanssa kerran Ayerin junassa matkalla Lontooseen ja Ayer oli Margaretista kerrassaan otettu. Hän sanoi minulle useaan otteeseen: ’Tässä on nuorella herralla sellainen nainen, josta on pidettävä hyvä huoli!’ Vastaukseni kuului: ’Tiedän, mitä tehdä.’”

”Kevätlukukaudella 1962 pääsin Knealen ohjaukseen. Hän oli aivan toisenlainen, Yorkshiren mies, maaseudun ihminen, jonka kanssa tulin toimeen erinomaisesti. Nyt ei laadiskeltu kirjallisia esityksiä, vaan käytiin vuoropuhelua ajankohtaisista aiheista ja kiinnostuksenkohteista. Filosofina hän oli täysin toista maata kuin Ayer. Erot tulivat esiin jo perussuuntautumisissa. Ayer oli syvästi vaikuttunut Wienin piirin kysymyksenasetteluista, jotka hän koki intellektuaalisena vapautuksena, kun taas Kneale oli kallellaan antiikkiin. Kreikan- ja latinantaitoisena hän pystyi kirjoittamaan vaimonsa kanssa paksun kirjan logiikan kehityksestä 2000 vuoden aikana.”

”Opettajani olivat myös temperamentiltaan vastakkaisia. Ayer oli ankara, muttei kuitenkaan viileä luonteeltaan. Hän sai minut toisinaan hieman hermostuneeksi, kun taas Knealen kanssa kaikki sujui ystäväl-

lisen lämpimästi ja avoimesti. Kun tapasin Ayerin, hän yleensä leikki jonkinlaisella helminauhalla ja vaikutti jatkuvasti hermostuneelta. Siitä olin toisinaan hieman huolissani...”

Birminghamin opetukset

”Ayerin ja Knealen suosituksukset painoivat vaa’assa, kun sain 60-luvun puolitiessä lehtorin viran Birminghamista. Filosofian laitoksen esimies, klassista filologiaakin tutkinut filosofianprofessori Austin Duncan-Jones, hoiti haastattelun, johon olin valmistautunut aivan erityisen huolellisesti. Olin saanut tiettyjä vinkkejä filosofi Peter Geachilta, joka asui tuolloin Oxfordissa mutta hoiti virkaa Birminghamissa. Hänen vaimollaan Elizabeth Anscombella taas oli virka Cambridgessa. Tapasin Anscombea ja toisinaan myös Geachia muutaman kerran vuodessa Oxfordissa. Opin tuntemaan Peterin ennen kuin matkustin haastatteluun, ja hän juoruili, tai sanotaan nyt tiedotti, minua siitä, mitä tuleman pitää.”

”Oxfordissa oli ehkä hieman kulmia kohottelevan ylimielistä tunnelmaa, mutta Birminghamin akateeminen ilmapiiri oli toisenlainen. Siellä ihmiset olivat avoimia ja ennakkoluulottomia. Jouduin ensimmäistä kertaa kunnolla opetustehtäviin. Birminghamissa oli noin seitsemän filosofianopettajaa seitsemällekymmenelle opiskelijalle. Laitos teki yhteistyötä yhteiskuntatieteiden kanssa. Minun osana oli vastata filosofian osuudesta laajemmassa opetuskokonaisuudessa.”

”En ollut koskaan kuullutkaan hoidosta, *caresta*, tai sosiaalisesta hoivasta, *social caresta*, taikka vastaavista käsitteistä. Olin kyllä törmännyt huollon käsitteeseen armeijassa, ase- ja muun varustehuollon yhteydessä! Mutta sosiaalihuoltoon ja sen sellaiseen en ollut ennen törmännyt ja mielestäni se oli kiinnostavaa.”

”Äkkiä minulla olikin useita satoja opiskelijoita opettavanani. Luennoin monta kertaa viikossa neljälle ryhmälle – lähes 200 opiskelijalle – mutta vedin myös pienryhmiä: opetusta kertyi yhteensä viisi–kuusitoista tuntia viikossa. Työlääkshän se kävi. Mutta kaikki oli oikein jännittävää. Ja vähintäänkin minulle hyvin opettavaista. En sitten tiedä, kokivatko opiskelijat samoin.”

”Joka tapauksessa ymmärsin Birminghamissa, ettei siellä kannattanut paahtaa jotain logiikkaa. Minun oli laajennettava repertoariaani. Sinällään näkemykseni filosofiasta ei muuttunut suuremmin.”

Huolekkaasti kuunnellen

”Edetessäni akateemisella urallani Englannissa minusta tuli *reader*, ’lukija’. Keskiajalla sillä tarkoitettiin henkilöä, joka luki professorille tekstejä, mutta sittemmin se vakiintui tarkoittamaan jotakin lehtorin ja professorin väliltä. Opiskelijat inspiroivat minua ja asettivat minulle haasteita. Jos en ennestään ollut lukenut jotain, mitä he olivat lukeneet, koin, että minunkin tuli lukea se. Tunsin, että minun piti olla avoin heidän harras-



Ingmar Pörn kasvihuoneessa kasveitsi kädessään (elokuu 2003).

tuksilleen ja kiinnostuksilleen, ja se tunne on vuosien mittaan sen kuin vain säilynyt. Minulle se oli ennemminkin löytöretki kuin velvollisuus.”

”Yksi fantastinen kirja, jonka luin päästessäni filosofian vastuuopehtajaksi yhteiskuntatieteissä, oli Felix P. Biestekin *The Casework Relationship* (1957). Kaikki kirjassa käsiteltävät tapaukset puhuttelevat logiikkaan suuntautunutta filosofiaa. Luvusta lukuun esitetään hyvin muotoiltuja väittämiä, joista johdetaan seurauksia. Kirjan lukeminen avasi silmäni: nyt pystyin hyödyntämään loogikon taustaani opettaessani aiheista, jotka eivät juuri liittyneet logiikkaan. Minun kannaltani tämä oli ratkaiseva oivallus. Intouduin enemmänkin noista ’huolenpidon’ kaltaisista käsitteistä. Opiskelijani kouluttautuivat sosiaalityöntekijöiksi ja vankeinhoidon tehtäviin. He kertoivat, että olin todella pystynyt syvällisesti selvittämään Biestekin ajatuksenjuoksua.”

”Tämä oli minulle myös henkilökohtaisesti tärkeää. Isäni sairastaminen ja kuolema sattuiivat ennen Oxfordiin lähtöäni. Katoavaisuuteen ja kuolemaan liittyvät kokemukset eivät ole sen tyyppisiä asioita, jotka voi noin vain unohtaa. Ne ovat läsnä koko ajan. Perheessäni oli kolme veljestä, mutta myös pikkusisko, joka kuoli vain yhdeksän kuukauden ikäisenä talvisodan aikaan. Neuvostojoukkojen tehdessä ilmahyökkäyksen Vaasaan haekuimme suojaan vanhaan maakellariin ja pikkusisko sai kosteuden ja kylmyyden johdosta aivokalvontulehduksen. Hautajaistenkin aikana jouduimme pommitukseen ja hautajaisseremonia oli pakko keskeyttää, kun haimme suojaan puitten alta hautausmaalla. Sellaista ei unohda koskaan.”

”Eräs syy kiinnostukseeni terveyden ja lääketieteen filosofiaa kohtaan ylipäätään oli juuri perheen sairaudet ja terveysongelmat. Ihmisenä olemisen osana on pohtia kokemuksia ja impulsseja, eikä vain kulkea laput silmillä läpi elämän. Filosofeina pohdimme asioita ehkä vähän järjestelmällisemmin ja läpikotaisemmin kuin muut.”

”Korkeakouluissa nelisenkymmentä vuotta filosofiaa opettaneena olen sitä mieltä, että omat tutkimusideat saavatkin jäädäkin toissijaisiksi. En minä oikeastaan ole voinut tehdä muuta kuin kuunnella opiskelijoitani. Pidän sitä professorin tai muun vastaavan virka-aseman väärinkäyttönä, jos virka-asemaa käytetään vain omien etujen tai pyyteiden ajamiseen. Jos on ottanut vastaan viran, pitäisi silloin myös paneutua aiheisiin siten, että voi luennoida opiskelijoita kiinnostavista aiheista ja ohjata heidän opinnäytteitään. Opin jo Birminghamissa sosiaalityöteitä opettaessani laajentamaan filosofista näkökulmaani. Kun sitten sain viran Helsingistä, oli laaja filosofinen perspektiivini jo selviö. Birminghamin laitoshan oli pieni piiri, Helsingin yliopiston filosofian laitokseen kuulunut ruotsinkielinen *filosofi*-oppiaine vielä pienempi. Mielestäni siitä oli hyvä jatkaa.”

Takaisin Suomeen

”Vietin Englannissa lähestulkoon kahdeksantoista vuotta. Muutamia Oxfordissa ja lähes neljätoista Bir-

minghamissa, jossa avautui sitten professorinkin virka. Sikäläisen tavan mukaan professori rekrytoitiin *readerien* joukosta. Minä kävin asiasta pitkän keskustelun dekaanin kanssa. Olisin saanut professuurin, mutta en halunnut sitä. Mielin palata Suomeen siitä yksinkertaisesta syystä, että minulla oli hitaasti ajan myötä kehittynyt kauhea koti-ikävä. Ensimmäiset 15 vuotta ulkomailla eivät tuntuneet juuri missään, mutta sitten se iski. Kun alkoi näyttää siltä, että voisin saada viran Helsingistä, päätin lopettaa työt Birminghamissa ja pakata. Jätin Britannian taakseni jo ennen kuin Helsingin professuurista oli varmuutta.”

”Margaret oli syntynyt Skotlannissa ja asunut useissa maissa. Hänellä oli tytär ja lapsenlapsia Suomessa. Tunsimme toisemme syvällisesti, ja Margaret tiesi kyllä tunteistani. Birmingham on sotkuinen miljoonakaupunki, jossa joka paikkaan joutui jonottamaan. Joka lauantai suurin osa päivästä meni yleisessä hälinässä ja vilinässä. Onneksi myös Margaret oli siihen jokseenkin kyllästynyt.”

”Kun saavuimme tänne Tölbyhyn, Margaret oli onnensa kukkuloilla. Rakensin talon 1974, mutta muutimme tänne vasta kesällä 1978. Ei se silloinkaan ollut ihan valmis, mutta valmistui sentään seuraavana vuonna. Rakensin taloa kesä- ja muilla lomilla. Olen myös todella innostunut puutarhanhoidosta, sekä ryytimaasta että pensaista, kukista ja sen sellaisista. Myös Margaret piti siitä ja yritimme Birminghamissakin kasvattaa jotakin parvekkeella, mutta eipä sinne paljon mahtunut.”

”Oikeastaan minä olen sydämestäni maanviljelijä, koska olen kasvanut maaseudulla. Olen hyvinkin maanläheinen, mutta olen saanut innoitusta, toisenlaista ravintoa, myös muunlaisista lähteistä. Näen nämä kaksi puolta kaikkea muuta kuin vastakkaisina. Paitsi silloin, kun käytän aivan liikaa aikaa sille käytännölliselle tai maanläheiselle puolelle ja laiminlyön sen toisen puolen. Kesällä niin pääsee käymään, mutta talvipimeillä asetelma vaihtuu. Olisi hyvä löytää tasapaino. Minulla riittää täällä Tölbyssä kesäisin kovasti askaroitavaa. Nyt Margaretin kuoltua olen talossa yksin kesät talvet, ja yritän kyllä pitää paikat kunnossa. Ja kokkaan mielelläni. Tekemistä riittää aina.”

Oloneuvoksena olemisesta

”Viimeisen 25 vuoden aikana olen toiminut asiantuntijana erinäisissä virantäytöissä Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa ja Yhdysvalloissa. Eläkkeelle jäämisen jälkeen olen ohjannut tutkijakoulutettavia esimerkiksi Tukholman Karoliinisessa Instituutissa. Ehkä olisi pitänyt pitää puoliaan ja kieltäytyä, mutta toisaalta olen oppinut paljon, kun olen joutunut lukemaan aika tavalla asiantuntijatehtävissä. Sillä lailla olen myös pysynyt ajan hermolla ja perillä filosofian uusista virtauksista.”

”Filosofiakin on modin oikkujen armoilla, ei siitä mihinkään pääse. Tieteelliset tutkimustulokset saattavat muuttaa filosofisia suuntauksia jollakin osa-alueella tai yleiset muutokset kulttuurissa virittelevät kehitystä uu-

silla alueilla. En osaa tästä huolestua. Filosofia on avoin oppiaine, ja siinä sen rikkaus piileekin. Ei ole yhtä yhteisestä metodista: filosofiaa ei saa metodologisesti säännönmukaiseksi millään yksiselitteisellä tavalla. Tämä pätee menetelmien lisäksi sisältöihin. Ja sisällöllisestihän filosofissa on enemmän tavaraa kuin yksikään filosofi pystyy edes tiivistämään koko elämänsä aikana.”

”Oppilaitani minä kyllä kaipaen. Onhan minulla edelleen yhteydenpitoa Helsinkiin päin, mutta lähinnä väitöskirjantekijöiden kanssa, mistä olen tyytyväinen. Totta vie, ilahdun aina astuessani auditorioon, jossa saan kehittää uusia ideoita ja mahdollisuuksien mukaan liittää niitä ajatusrakennelmiini. Se merkitsee minulle paljon. Jo luennotte valmistautumisen haaste ja ajatuksenkulun hahmottelu ovat jotakin tuiki tähdellistä. Ai että opiskelijatkin kaipaavat minua...?”

”Oli miten oli, oppilailta saamani virikkeet ovat olleet minulle aivan ratkaisevia, ja heidän palautteestaan olen saanut vankkaa vahvistusta näkemyksilleni. Niin, heiltä saamani palaute on vuosien mittaan saanut minut vakuuttuneeksi siitä, että olen työssäni akateemisena opettajana ollut jokseenkin oikeilla jäljillä.”

”Oli miten oli, en voinut aikanaan tietää, että minusta tulisi kokopäiväinen filosofi. Siksi luin myös sosiologiaa ja seurasin muitakin aloja. En kadu millään muotoa valintaani ryhtyä ammattifilosofiksi. Filosofia oli silloin, ja on edelleen, hyvin kiintoisaa.”

”En tiedä, kadunko mitään muutakaan. Mutta niinhän se on, että lukuun ottamatta niitä kahta Locketutkielmaa en tullut sanottavasti tutkineeksi filosofian historiaa. Opetinhan minä sitäkin, mutta en ole sillä alueella muutoin työskennellyt itsenäisesti. Ja sen näen kyllä puutteena. Yksittäisiin filosofianhistoriallisiin aiheisiin olen tietysti paneutunut, kuten viime aikoina Spinozaan ja tämän ideaan Jumalasta luonnossa, *Deus sive naturaan*, tai uutta luovaan luontoon pyhyden ja hartauden kokemuksen lähteenä. Mutta tietoni filosofian historiasta 2500 vuoden ajalta voisivat olla paremmatkin.”

Tämän päivän filosofiat

”Filosofia ei Suomessa ole ehkä varsinaisesti ollut yksipuolista, mutta aina se ei ole ollut riittävän laaja-alaista. Kun tulin Helsinkiin ja pidin tutkijaseminaarissa esitelmän uskonnonfilosofisesta ongelmasta, minut melkein buuattiin ulos, koska osallistujien mielestä aihe ei ollut filosofiaa. Monet kollegoistani osoittautuivat aktiivisiksi ateisteiksi, ja he halusivat pitää puoliaan moista höpinää vastaan.”

”Tietysti oli muitakin, esimerkiksi Simo Knuuttila, joka ymmärsi kyllä mistä puhuin. Eikä edeltäjäni Steeniuskaan ollut sillä tavoin rajoittunut. Mutta yksi kiireämmän linjan kommentaattori tyytyi tokaisemaan: ’En tykkää tästä.’ Eihän siinä argumentteja sitten tarvittukaan.”

”Nykyisin menee jo paljon paremmin, ehdottomasti. Ilmapiiri on avoimempi eikä nuorison tarvitse noudatella jotain suomalaisen filosofian suosikkilinjaa, vaan

he voivat seurata omia mieltymyksiään ja kasvaa kotoa saadun kannustuksen voimin tai vaikkapa matkoilta ja kirjallisuudesta saatujen virikkeiden turvin. Täytyy kyllä arvostaa tällaista ajan oloon todistettua merkittävää henkisten voimavarojen lisäystä suomalaisessa filosofissa. Se on myös toivottavaa, kun ottaa huomioon ne mahdollisuudet, joita tämän päivän opiskelijoilla on esimerkiksi matkustaa ulkomaille esimerkiksi erilaisissa eurooppalaisissa opiskelijavaihto-ohjelmissa. Olin Helsingissä mukana aloittamassa tällaista toimintaa.”

”Avoimuus ja laajemmat näköalat ovat hyvää. Jotka haluavat erikoistua kapea-alaisesti, erikoistukoot, mutta muut saavat valita. On edistytty tuntuvasti niistä ajoista, kun itse pääsin yliopistoon. Nykyopiskelijoilla on myös kyky asettaa vaatimuksia ja muotoilla toivomuksiaan aivan toisella tapaa kuin ennen. Nuoret ovat kypsempää. Ehkä me olimme valmistautuneet alistumaan auktoriteetin edessä, mutta sinä ja kollegasi, te olette jo itsenäisiä.”

”Omilta opiskelualujoiltani vaalin myös muistoa runoilija Gunnar Björlingin tuntemisesta. Etsin hänet käsiini... ei, hetkinen vaan. Tapasimme siksi, että esiinnyin lukioaikoina näytelmässä, joka sai runsaasti huomiota osakseen täällä Vaasassa. Meidät kutsuttiin Helsinkiin sitä kappaletta esittämään, jolloin Björlingkin näki sen. Ja hän etsi minut käsiinsä esityksen jälkeen! Kirjoitin silloin itsekkin runoja. Olin julkaissut jossakin yhden, jonka hän oli lukenut ja josta hän sanoi pitäneensä. Pidimme silloin yhteyttä muutaman vuoden ajan. Olin varsin nuori silloin, en edes ylioppilas vielä. Minulla on vieläkin tallella omistuskirjoituksella varustettuja kirjoja, joita häneltä sain. Aioin alkaa runoilijaksi itsekkin, mutta filosofia vei voiton. Minulla oli jo aikaisemmin yksi paikallinen mentori, Joel Rundt, joka asui Vanhassa Vaasassa. Niin, vetoa oli siihenkin suuntaan. Kirjoitan edelleen runoja ja ehkä niistä jonain päivänä muodostuu runokokoelma? Eihän sitä koskaan tiedä.”

”Ahaa, sinulla on se minun vanha runoni siinä... *Horisonissahan* tämä julkaistiin:

Det gick ett skalv
Jaget skälvde
Hjärtat slog med skalvet
En källa sprang
När hjärtat skälvde²

Poikkesin usein Björlingin luona Helsingissä käydessäni. Hän asui Kaivopuistossa sijainneessa saunassa. Sieltä näki Suomenlinnan majakan, joka pyöri ja peilasi.”

Suomentanut Sonja Vanto

Viitteet

- 1 Haastattelin emeritusprofessoria 3. marraskuuta 2006 hänen kotonaan Tölbyssä, lähellä Vaasaa. Intervjun finns på svenska i Filosofia.fi: <http://www.filosofia.fi/tallennearkisto/tekstit/3175>
- 2 Suomeksi esim.: ”kävi järä/ minä järäkyi/ sydän löi järästen/ lähde pulppui/ kun sydän järäkyi”. – *Toim. huom.*